

# การสืบค้นและการประเมินแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บ: ประเด็นและบทวิเคราะห์จากงานวิจัย

## Searching and Evaluating Health Information Sources on the Web: Issues and Analysis of the Research

ดร.เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง<sup>1</sup>

*Dr. Therdsak Maitaouthong*

### บทคัดย่อ

แหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บนับเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ด้านสุขภาพของประชาชน โดยเป็นแหล่งสารสนเทศที่มุ่งเน้นการจัดเตรียมสารสนเทศทางสุขภาพและนำเสนอเครื่องมือสำหรับการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพที่เป็นประโยชน์ในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชน บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บที่ผ่านการคัดสรรโดยหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันและเกณฑ์การประเมินสารสนเทศทางสุขภาพพร้อมทั้งนำเสนอประเด็นและบทวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ การสืบค้นและการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพ

### Abstract

Health information sources on the web are important tool in the pursuit of health knowledge for people. The information sources are aimed at providing health information and tools for searching health information that is useful for self health care. This article offers health information sources on the web that were selected by the National Library of Medicine and criteria for assessing health information. In addition, the article presents the issues and analysis of the research related to health information sources in terms of information searching and evaluation.

**คำสำคัญ :** สารสนเทศทางสุขภาพ แหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ การสืบค้นสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ

**Keywords:** Health information, Health information sources, Information searching, Information evaluation

<sup>1</sup> อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

## บทนำ

แหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บนับเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับประชาชนในการแสวงหาความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพของตนเองและบุคคลในครอบครัว เนื่องจากสภาพการดำเนินชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้ง่าย การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการศึกษาค้นหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของตนเองและเพิ่มพูนความรู้ทักษะเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งของทุกคนในสังคม ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารบนเว็บที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพมีเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องยากที่บุคคลจะรู้และเลือกแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพเพราะข้อมูลด้านสุขภาพเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมากและเกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลโดยตรง ทำให้การแสวงหาและประเมินสารสนเทศทางสุขภาพจึงมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสารสนเทศโดยทั่วไป บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บที่ผ่านการคัดสรรโดยหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine หรือ NLM) และเกณฑ์การประเมินสารสนเทศทางสุขภาพ พร้อมทั้งนำเสนอประเด็นและบทวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ การสืบค้นและการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

## แหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บ

แหล่งสารสนเทศทางสุขภาพที่สามารถสืบค้นได้บนเว็บมีอยู่มากมายทั้งหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอิสระ โดยในปี ค.ศ. 2010 NLM ได้รวบรวมเว็บไซต์ที่นำเสนอสารสนเทศทางสุขภาพที่มีประโยชน์อย่างมาก จำนวน 10 เว็บไซต์ ได้แก่ Cancer.gov, Centers for Disease Control and Prevention, familydoctor.org, Healthfinder, HIV InSite, Kidshealth, Mayo Clinic, MedlinePlus, NIH SeniorHealth และ NOAH: New York Online Access to Health โดย

เว็บไซต์ส่วนใหญ่เป็นของหน่วยงานราชการทั้งที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์และเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาเว็บไซต์ เมื่อศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ พบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาการใช้และการนำเสนอเว็บไซต์ทางสุขภาพ โดยงานวิจัยของ Fulda & Kwasik (2004) ที่ศึกษาเว็บไซต์ของห้องสมุดและโรงพยาบาลใน 5 รัฐของสหรัฐอเมริกา พบว่ามีเว็บไซต์ 3 รายการที่ NLM เสนอไว้ปรากฏอยู่ในหน้าเว็บของห้องสมุดและโรงพยาบาล ได้แก่ Centers for Disease Control and Prevention, Healthfinder และ MedlinePlus สำหรับงานวิจัยของ Escoffery, et al. (2005) ที่ศึกษาการใช้เว็บไซต์ทางสุขภาพของนักศึกษา ก็พบว่ามีเว็บไซต์ 2 รายการที่ NLM เสนอไว้ ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่มีนักศึกษาจำนวนมากเข้าใช้บริการ ได้แก่ Centers for Disease Control and Prevention และ Mayo Clinic ส่วนงานวิจัยของ Zions, et al. (2010) ได้นำเสนอเว็บทางสุขภาพที่มีประโยชน์สำหรับบรรณารักษ์และผู้บริโภค โดยพบว่ามีเว็บไซต์ 4 รายการที่ NLM เสนอไว้ ได้แก่ Cancer.gov, familydoctor.org, MedlinePlus และ NIH SeniorHealth นอกจากนี้ เว็บไซต์สุขภาพของหน่วยงานราชการแล้ว เว็บไซต์ที่พัฒนาโดยหน่วยงานอื่นๆ ก็ได้รับความนิยมด้วยเช่นกัน เช่น เว็บไซต์ของ Drugs.com (<http://www.drugs.com/>) เว็บไซต์ของ Aetna Intellihealth (<http://www.intelihealth.com/>) เว็บไซต์ของ Healthcare Freeware (<http://www.healthcarefreeware.com/>) เป็นต้น

เมื่อสำรวจเว็บไซต์ทางสุขภาพที่ NLM ได้นำเสนอไว้ข้างต้น พบว่าเว็บไซต์ต่างๆ มีการออกแบบอย่างน่าสนใจและมีเนื้อหาที่มีประโยชน์แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอไว้บนเว็บไซต์มีทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลรักษาโรคทั่วไปและข้อมูลโรคเฉพาะทาง โดยเนื้อหาของเว็บไซต์ทั้ง 10 รายการมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

1. Cancer.gov (<http://www.cancer.gov/>) เป็นเว็บไซต์ของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา (National Cancer Institute) ที่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับ

โรคมะเร็งชนิดต่างๆ ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับมะเร็ง ทรัพยากรสารสนเทศที่ได้รับความนิยม เช่น Dictionary of Cancer Terms เป็นต้น ข่าวประชาสัมพันธ์ของสถาบันฯ การสืบค้นผลการทดลองทางคลินิก การวิจัย และเงินสนับสนุน สถิติเกี่ยวกับมะเร็งและข่าวสารต่างๆ

2. Centers for Disease Control and Prevention (<http://www.cdc.gov/>) เป็นเว็บไซต์ของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค ประเทศสหรัฐอเมริกา (Centers for Disease Control and Prevention) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรค หัวข้อเกี่ยวกับสุขภาพที่ได้รับความนิยม สิ่งพิมพ์ต่างๆ สื่อประสมและสื่อสังคม หัวข้อสุขภาพและความปลอดภัย เช่น โรคต่างๆ การดำเนินชีวิตที่เน้นการมีสุขภาพดี การบาดเจ็บ ความรุนแรงและความปลอดภัย สุขภาพสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยและสุขภาพในสถานประกอบการ ข้อมูลและสถิติ และสุขภาพทั่วโลก

3. familydoctor.org (<http://familydoctor.org/>) เป็นเว็บไซต์ของ American Academy of Family Physicians ซึ่งรวบรวมสารสนเทศสำหรับครอบครัว ได้แก่ สารสนเทศเกี่ยวกับโรคต่างๆ ที่จำแนกตามชื่อโรค กลุ่มผู้ป่วยและกลุ่มอาการ การป้องกันและดูแลสุขภาพ การดูแลเด็กแรกเกิด ข้อมูลสำคัญในวัยเด็ก วัยรุ่นและวัยสูงอายุ

4. Healthfinder (<http://www.healthfinder.gov/>) เป็นเว็บไซต์ของกระทรวงสุขภาพและบริการประชาชนของสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Health & Human Services) แนะนำสารสนเทศและเครื่องมือในการดูแลสุขภาพ เครื่องมือตรวจสอบสุขภาพด้วยตนเอง ประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพมากกว่า 1,600 หัวข้อ ข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ บริการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริการและสารสนเทศทางสุขภาพ และข้อคำถามที่ได้รับความนิยม

5. HIV InSite (<http://hivinsite.ucsf.edu/>) เป็นเว็บไซต์ของศูนย์สารสนเทศเอชไอวี (Center for HIV Information) แห่ง University of California, San Francisco ให้สารสนเทศที่มีความทันสมัยซึ่งมีเนื้อหา

เกี่ยวกับการปฏิบัติการรักษา การป้องกันและนโยบายเกี่ยวกับเอชไอวี/เอดส์ (HIV/AIDS) ฐานความรู้ด้านเอชไอวีที่เป็นตำราวิชาการ การปฏิบัติการทดลอง การป้องกันโรค การวิเคราะห์นโยบาย ข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ รายชื่อแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับการป้องกัน การปฏิบัติการรักษา นโยบายและการศึกษาเกี่ยวกับเอชไอวีในประเทศและภูมิภาคต่างๆ ข้อมูลสำหรับผู้ป่วยและประชาชนทั่วไป และมุมมองเกี่ยวกับการปฏิบัติการรักษา นโยบายและการป้องกันเอชไอวีจากนักวิชาการ

6. Kidshealth (<http://kidshealth.org/>) เป็นเว็บไซต์ของ The Nemours Foundation ที่จัดทำเว็บไซต์ด้านสุขภาพสำหรับบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ ครอบครัว เด็ก วัยรุ่น และครู โดยเว็บไซต์สุขภาพเด็กนำเสนอสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก ประเด็นสุขภาพเด็กในแต่ละปี ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ การคำนวณดัชนีมวลกาย คำถามคำตอบเกี่ยวกับสุขภาพเด็ก จดหมายข่าวอิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ได้แก่ โรคติดต่อ อารมณ์และพฤติกรรม การเติบโตและพัฒนาการ โภชนาการและการออกกำลังกาย อาหาร โรคต่างๆ การทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดี ความปลอดภัย แพทย์และโรงพยาบาล และยารักษาโรคสำหรับเด็ก

7. Mayo Clinic (<http://www.mayoclinic.com/>) เป็นเว็บไซต์ของ Mayo Foundation for Medical Education and Research ให้สารสนเทศเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย สารสนเทศทางสุขภาพ สารสนเทศสำหรับนักวิชาชีพทางการแพทย์ การวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพ และสถาบันการศึกษาทางสุขภาพ

8. MedlinePlus (<http://www.nlm.nih.gov/medlineplus/>) เป็นเว็บไซต์ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (U.S. National Library of Medicine) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นทางสุขภาพในด้านอาการ สาเหตุ การรักษาและการป้องกัน ยาและอาหารเสริม วิถีทัศน์เกี่ยวกับสุขภาพ การทดสอบความรู้ด้านสุขภาพ โดยใช้แบบฝึกเชิงปฏิสัมพันธ์ (interactive tutorials)

และเกม การคำนวณภาวะสุขภาพ พจนานุกรม สารานุกรมและหน่วยงานด้านสุขภาพ ข้อมูลสุขภาพ ของผู้สูงอายุ ผู้ชาย ผู้หญิงและเด็ก ข่าวสุขภาพ การทดลองทางคลินิก นิตยสาร NIH MedlinePlus การสืบค้นข้อมูลจาก MedlinePlus และหัวข้อที่ได้รับ ความนิยมในการสืบค้น

9. NIH SeniorHealth (<http://nihseniorhealth.gov/>) เป็นเว็บไซต์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของ สถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติ (National Institute on Aging) และหอสมุดแพทย์แห่งชาติ (National Library of Medicine) ให้ข้อมูลสุขภาพขั้นพื้นฐานและสารสนเทศ ด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ การสืบค้นประเด็นสุขภาพ การออกกำลังกาย วิถีทัศน์สุขภาพ บริการส่งข่าวสาร เกี่ยวกับสุขภาพทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และ เครื่องมือสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพออนไลน์ด้วย ตนเองของผู้สูงอายุ

10. NOAH: New York Online Access to Health (<http://www.noah-health.org/>) เป็นเว็บไซต์ อิสระที่ดำเนินการโดยทีมบรรณาธิการอาสาสมัครภายใต้ ชื่อ NOAH Volunteer Contributing Editors ให้ สารสนเทศสุขภาพออนไลน์โดยมีเมนูสืบค้นสารสนเทศ ประเด็นคัดสรรด้านสุขภาพ ข้อมูลประเด็นสุขภาพ รายเดือนและหัวข้อสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับร่างกายและ โรคต่างๆ

จากแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บที่ แนะนำโดย NLM จะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่เป็นผู้พัฒนา เว็บไซต์เพื่อให้บริการสารสนเทศทางสุขภาพแก่ ประชาชน มีลักษณะของการนำเสนอสารสนเทศทาง สุขภาพที่เกี่ยวข้องกับโรคต่างๆ เช่น โรคเมะเร็ง โรคเอดส์ เป็นต้น พร้อมทั้งการป้องกันและดูแลสุขภาพของผู้ป่วย ข้อมูลสถิติที่สำคัญในด้านสุขภาพ เครื่องมือตรวจสอบ สุขภาพด้วยตนเอง เช่น การคำนวณดัชนีมวลกาย การทดสอบความรู้ด้านสุขภาพโดยใช้แบบฝึกเชิง ปฏิสัมพันธ์ เป็นต้น การนำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับ สุขภาพ วิถีทัศน์เรื่องสุขภาพ ข้อคำถามเกี่ยวกับสุขภาพ ที่พบบ่อย เครื่องมือสำหรับสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพ

บนเว็บ ข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความเคลื่อนไหว และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และประเด็น คัดสรรด้านสุขภาพ ซึ่งสารสนเทศที่น่าเสนอไว้บนเว็บ จะต้องเป็นข้อมูลที่มีความทันสมัย เพราะประเด็น เกี่ยวกับสุขภาพมีการศึกษาและวิจัยอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของผู้พัฒนา เว็บไซต์กับผู้ใช้จะเห็นได้ว่าผู้พัฒนาเว็บไซต์มีบทบาทที่ สำคัญหลายประการ อาทิ การจัดเตรียมสารสนเทศทาง สุขภาพเพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงได้ด้วยตนเอง การแนะนำข้อมูล หรือองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ การจัดเตรียมเครื่องมือ เพื่อการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของประชาชน การตอบ ข้อซักถามเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพและแลกเปลี่ยนความรู้ กับประชาชนที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เป็นคำถาม และ การส่งข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ เกี่ยวกับกิจกรรมและความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสุขภาพ

## การสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพ

ในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพของ ผู้บริโภคอาจมีลักษณะเฉพาะและเป็นเรื่องที่สำคัญ ต่อการดำเนินชีวิตของบุคคล เนื่องจากการเข้าถึง สารสนเทศทางสุขภาพที่มีคุณภาพและมีประโยชน์ ต่อการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจส่งผล ให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บและยังช่วยลดภาระของบุคลากร ทางการแพทย์และสาธารณสุขอีกด้วย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้น สารสนเทศทางสุขภาพ พบว่า ที่ผ่านมาเป็นงานวิจัย ที่มุ่งศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษา โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ค้นหาสารสนเทศทาง สุขภาพผ่านอินเทอร์เน็ตและเลือกใช้โปรแกรมค้นหา (Search engine) เป็นเครื่องมือในการสืบค้นสารสนเทศ ซึ่งหัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่นักศึกษาค้นจะเป็นเรื่อง ที่ใกล้ตัวนักศึกษามากที่สุด เช่น สุขภาพทางเพศ การออกกำลังกาย การเจ็บไข้ได้ป่วย และข้อมูลเกี่ยวกับ แพทย์และโรงพยาบาล เป็นต้น สำหรับประเด็นที่

เกี่ยวข้องกับการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพที่พบจากงานวิจัยมีดังนี้

1. การใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพเป็นเรื่องของการใช้อินเทอร์เน็ตในฐานะเครื่องมือสำคัญเพื่อการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพของนักศึกษา ซึ่งผลการศึกษาของ Banas (2008) Buhi, et al. (2009) และ Escoffery, et al. (2005) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่สืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ต โดยงานวิจัยของ Banas (2008) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.2) ค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพโดยใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งมีความถี่ 2 ครั้งต่อปี และนักศึกษาร้อยละ 25.3 ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพเป็นประจำทุกเดือน ขณะที่งานวิจัยของ Escoffery, et al. (2005) พบว่านักศึกษาร้อยละ 49.3 ค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพโดยมีความถี่ในระดับปานกลาง และมีนักศึกษาเพียงร้อยละ 7.7 เท่านั้นที่ค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพโดยมีความถี่ในระดับมาก

2. หัวข้อของสารสนเทศทางสุขภาพที่สืบค้นนักศึกษาที่สืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตมีการสืบค้นสารสนเทศในหลายหัวข้อ ได้แก่ หัวข้อเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วย โภชนาการ การออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร สุขภาพจิตใจ แพทย์และโรงพยาบาล หรือหน่วยงานทางสุขภาพ รายละเอียดเกี่ยวกับยาที่ปรากฏในใบสั่งยา โรคและการรักษาเชื้อโรคต่างๆ โรคเมะเร็งโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ บุหรี่และการสูบบุหรี่ สุขภาพทางเพศ แอลกอฮอล์และสารเสพติด การปฏิบัติการรักษาทางการแพทย์ ความวิตกกังวลและความเครียด และอันตรายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสิ่งแวดล้อม (Banas, 2008; Buhi, et al., 2009; Escoffery, et al., 2005) สำหรับหัวข้อทางสุขภาพที่นักศึกษาสืบค้นมากที่สุดที่พบจากงานวิจัยคือหัวข้อเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วย การออกกำลังกาย และสุขภาพทางเพศ โดยงานวิจัยของ Banas (2008) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72) ที่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพในชั้นอนตรายมีการค้นหาสารสนเทศที่เกี่ยวกับแพทย์หรือโรงพยาบาล และนักศึกษาร้อยละ 16 ที่มี

ความเสี่ยงด้านสุขภาพในชั้นนากลัวก็มีการค้นหาสารสนเทศในเรื่องดังกล่าวด้วยเช่นกัน นอกจากนี้งานวิจัยของ Buhi, et al. (2009) ยังพบว่านักศึกษาที่ค้นหาสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศมากที่สุดนั้นเป็นนักศึกษาร้อยละ 70 ที่ค้นหาสารสนเทศเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ซึ่งรวมถึงโรคเอดส์ รองลงมาคือเรื่องเกี่ยวกับอวัยวะสืบพันธุ์และการคุมกำเนิด

3. วิธีการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพเป็นเรื่องของการใช้เทคนิคต่างๆ ในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพของนักศึกษา ซึ่งงานวิจัยของ Escoffery, et al. (2005) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.9) ใช้โปรแกรมค้นหาในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บ สำหรับงานวิจัยของ Ivanitskaya, O' Boyle, & Casey (2006) พบว่านักศึกษาใช้โปรแกรมค้นหาฐานข้อมูลบรรณานุกรมและฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพ โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้การสืบค้นแบบง่าย (Basic search) โดยใช้ชื่อเรื่องของหนังสือในการสืบค้นจากฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ซึ่งพบว่ามีนักศึกษาน้อยที่สามารถสืบค้นแบบขั้นสูง (Advanced search) ได้ โดยเฉพาะในกรณีการค้นหาจากชื่อสกุลของผู้แต่งชาวต่างชาติ การค้นโดยใช้คำค้นทั่วไปและปีพิมพ์ มีนักศึกษาร้อยละ 60 ที่ไม่เข้าใจการใช้ตรรกะบูลีน (Boolean operators) เช่น AND, OR, และ NOT และนักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89) มีความเข้าใจว่าการสืบค้นโดยใช้คำเพียงคำเดียว (One-keyword search) จะทำให้ได้ผลการสืบค้นจำนวนมากเกินไป นอกจากนี้ยังพบว่ามีนักศึกษาน้อยที่สืบค้นสารสนเทศโดยใช้คำที่มีความหมายแคบกว่า ซึ่งเป็นการใช้คำค้นหลายๆ คำหรือใช้ตรรกะบูลีนในการสืบค้น

4. พฤติกรรมการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพงานวิจัยของ Escoffery, et al. (2005) พบว่า นักศึกษาเพศหญิงร้อยละ 77.9 ค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บมากกว่านักศึกษาเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่ามีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษา



อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับงานวิจัยของ Banas (2008) แสดงให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51) ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพในชั้นเรียนมีการรับรู้เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บ โดยนักศึกษาร้อยละ 83 ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพในชั้นเรียนใช้อินเทอร์เน็ตทุกวันในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพ ส่วนงานวิจัยของ Buhi, et al. (2009) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.9) ไม่เคยหรือแทบจะไม่เคยค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บที่มีเนื้อหาที่ทันสมัยหรือเป็นเนื้อหาที่ผ่านการกลั่นกรองต้นฉบับจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์ และงานวิจัยของ Ivanitskaya, O' Boyle, & Casey (2006) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่รู้จักชื่อวารสารทางสุขภาพ

5. ประโยชน์และปัญหา/อุปสรรคในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพ งานวิจัยของ Escoffery, et al. (2005) พบว่า นักศึกษาร้อยละ 25.4 มีการพูดคุยกับแพทย์เกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพที่ค้นได้บนเว็บ แต่การใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพจะช่วยให้ นักศึกษามีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่เปลี่ยนไป โดยนักศึกษาร้อยละ 36.7 รู้สึกว่าการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพช่วยในการปรับเปลี่ยนวิธีการดูแลสุขภาพของนักศึกษา ขณะที่งานวิจัยของ Buhi, et al. (2009) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63) เห็นว่าการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพช่วยให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพได้อย่างเหมาะสม โดยนักศึกษาร้อยละ 48.1 รู้สึกผ่อนคลายหรืออ่อนใจจากสารสนเทศที่ค้นได้บนเว็บ ในขณะที่นักศึกษาร้อยละ 44.4 รู้สึกสับสนเกี่ยวกับสารสนเทศที่ค้นได้ ซึ่งนักศึกษาร้อยละ 33.3 ต้องการแบ่งปันสารสนเทศทางสุขภาพที่ค้นได้ให้บุคคลอื่น และนักศึกษาร้อยละ 29.6 มีความเชื่อมั่นในการตั้งคำถามใหม่ๆ หรือปัญหาเกี่ยวกับประเด็นสุขภาพกับแพทย์ สำหรับอุปสรรคสำคัญในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพคือสารสนเทศทางสุขภาพมีจำนวนไม่เพียงพอหรือไม่พบสารสนเทศทางสุขภาพที่ต้องการบนเว็บ และนักศึกษาบางคนยังค้นได้สารสนเทศทางสุขภาพมากเกินไป ส่วนงานวิจัยของ Ivanitskaya, O' Boyle,

& Casey (2006) พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาในการแยกแยะระหว่างแหล่งสารสนเทศปฐมภูมิกับแหล่งสารสนเทศทุติยภูมิ และระหว่างรายการอ้างอิงบทความวารสารวิชาการหรือเอกสารต่างๆ ที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ เช่น หนังสือหรือบทในหนังสือ เป็นต้น

จากผลการวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บ จะเห็นได้ว่านักศึกษามีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพเพื่อการดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นผลเชิงบวกในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง เพราะสารสนเทศทางสุขภาพที่นักศึกษาค้นได้บนเว็บมีประโยชน์อย่างมากในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองของนักศึกษา โดยมีส่วนช่วยให้ นักศึกษาสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี และอินเทอร์เน็ตยังสนับสนุนให้เกิดการแบ่งปันความรู้จากการถามตอบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและการสื่อสารระหว่างแพทย์กับนักศึกษา เพื่อให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพได้อย่างรวดเร็ว แต่งานวิจัยข้างต้นก็ได้สะท้อนข้อมูลว่านักศึกษาที่ค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพโดยมากเป็นนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงที่เผชิญกับปัญหาสุขภาพในชั้นเรียน ซึ่งก็เป็นประเด็นสำคัญว่าจะทำอย่างไรให้นักศึกษามีพฤติกรรมในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงในด้านสุขภาพที่อาจเป็นอันตรายร้ายแรงได้ในอนาคต ผลการวิจัยดังกล่าวยังชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการนำเสนอสารสนเทศทางสุขภาพที่ควรจัดเตรียมตามกลุ่มหรือวัยของประชาชน เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ เป็นต้น เนื่องจากบุคคลในแต่ละช่วงวัยมีความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพที่แตกต่างกัน เช่น วัยเด็กและวัยรุ่นอาจต้องการสารสนเทศที่เกี่ยวกับการออกกำลังกายและเพศศึกษา ขณะที่วัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุอาจต้องการสารสนเทศที่เกี่ยวกับการดูแลและรักษาโรคต่างๆ การส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสืบค้นโดยเฉพาะการสืบค้นแบบขั้นสูงที่ใช้ตัวเชื่อมคำค้นต่างๆ ซึ่งช่วย

ให้ได้สารสนเทศทางสุขภาพที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริงและการให้ความรู้เกี่ยวกับฐานข้อมูลด้านสุขภาพก็จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดการกำหนดรูปแบบของการสืบค้นสารสนเทศที่ถูกต้องซึ่งฐานข้อมูลอาจมีวิธีการสืบค้นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้นักศึกษาได้รับสารสนเทศทางสุขภาพที่มีความทันสมัยและน่าเชื่อถือ ซึ่งนักศึกษาคควรรับรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพที่มีลักษณะแตกต่างจากเกณฑ์ที่ใช้ประเมินสารสนเทศโดยทั่วไป

### การประเมินสารสนเทศทางสุขภาพ

ในการศึกษาเกณฑ์การประเมินสารสนเทศทางสุขภาพ ซึ่งมีลักษณะที่เฉพาะในสาขาวิชามากกว่าเกณฑ์การประเมินสารสนเทศโดยทั่วไป โดยในการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวพบว่า มีแนวคิดและผลการศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่แนวคิดของ Cullen (2005) ที่อธิบายเกี่ยวกับการประเมินแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพโดยพิจารณาความถูกต้อง ความทันสมัย ความน่าเชื่อถือ ไม่มีอคติ จุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ขอบเขต กลุ่มผู้อ่าน ระดับภาษา และความชัดเจนในนิยามศัพท์ทางการแพทย์หรือศัพท์เทคนิค สำหรับแนวคิดของสมาคมห้องสมุดแพทย์ (Medical Library Association, 2010) ที่กำหนดเกณฑ์เพื่อใช้ประเมินเว็บไซต์ทางสุขภาพ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ผู้สนับสนุน/ผู้แต่ง เนื้อหา กลุ่มผู้อ่าน ความทันสมัย การแสดงจุดมุ่งหมายจุดเชื่อมโยง การออกแบบปฏิสัมพันธ์และการแสดงขอบเขตเนื้อหาที่ชัดเจน ผลการศึกษาของ Escoffery (2005) ที่พบว่า นักศึกษาจัดอันดับความสำคัญของเกณฑ์ 10 อันดับที่ใช้เพื่อการประเมินเว็บไซต์ทางสุขภาพ ซึ่งเกณฑ์ที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรกคือความถูกต้อง รองลงมาคือ ความน่าเชื่อถือของผู้แต่ง ความทันสมัยของสารสนเทศ ความครอบคลุมเข้าใจง่าย ความสามารถในการอ่านได้ ตรงความต้องการ ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ การเข้าถึงง่าย และ

ประโยชน์ที่ได้รับผลการศึกษาของ Ivanitskaya, O' Boyle, & Casey (2006) ที่พบว่านักศึกษาสามารถพิจารณาบทความฉบับเต็มที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโภชนาการโดยประเมินจากปีพิมพ์ เนื้อหาที่มุ่งแสดงความคิดเห็น สถานที่ทำงานของผู้แต่ง และความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโภชนาการ และผลการศึกษาของ Ambre, et al (1997) ที่พบว่า เกณฑ์การประเมินคุณภาพของสารสนเทศทางสุขภาพ 10 ประการที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ แหล่งที่ให้สารสนเทศ การแสดงจุดมุ่งหมาย ความถูกต้อง ความทันสมัย การระบุแหล่งต้นฉบับ ลำดับชั้นของหลักฐาน ตรงความต้องการและเป็นประโยชน์ การแสดงขอบเขตเนื้อหาที่ชัดเจน เนื้อหาของจุดเชื่อมโยง และกระบวนการกลั่นกรองต้นฉบับ

สำหรับเกณฑ์การประเมินคุณภาพของสารสนเทศทางสุขภาพบนเว็บที่จัดทำโดย Ambre, et al (1997) นับว่าเป็นเกณฑ์การประเมินที่มีรายละเอียดและคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์ที่สำคัญ 7 ประการ และมีประเด็นย่อย 23 ข้อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 5 ประเด็น คือ (1) แหล่งที่ให้สารสนเทศ (Source) เป็นเว็บที่ระบุชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานด้านสุขภาพ เช่น ชื่อของแพทย์ ผู้ให้บริการสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญในโรงพยาบาล หน่วยงานส่งเสริมการดูแลสุขภาพและโรงเรียนแพทย์ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยแสดงหลักฐานรับรองความน่าเชื่อถือของแหล่งดังกล่าวและการระบุเกี่ยวกับผู้ให้การสนับสนุนในการสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ (2) บริบท (Context) เป็นขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่สารสนเทศครอบคลุมถึง ซึ่งต้องมีคำอธิบายให้แก่ผู้บริโภคเพื่อให้ทราบว่าเป็นสารสนเทศที่น่าเสนอเนื้อหาในเรื่องใด เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับการขายผลิตภัณฑ์ การปฏิบัติการรักษา เป็นต้น โดยไม่ควรนำเสนอสารสนเทศในขอบเขตที่เกินความเป็นจริง (3) ความทันสมัย (Currency) เป็นความรู้ใหม่ทางการแพทย์หรือการปฏิบัติการรักษา โดย

นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการปรับปรุงเว็บไซต์ การแสดง  
ปีพิมพ์ของเอกสารต้นฉบับ และปีพิมพ์ของเนื้อหาที่  
นำเสนอบนเว็บเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้ใช้  
(4) ตรงความต้องการและเป็นประโยชน์ (Relevance/  
utility) เป็นการนำเสนอสารสนเทศทางสุขภาพที่ตรง  
ความต้องการของผู้ใช้และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง  
(5) กระบวนการกลั่นกรองต้นฉบับ (Editorial review  
process) เป็นการตรวจสอบเนื้อหาโดยบุคคลหรือกลุ่ม  
บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและน่าเชื่อถือก่อนที่จะนำ  
เสนอสารสนเทศบนเว็บ ซึ่งเว็บจะต้องระบุชัดเจนถึง  
กระบวนการตรวจพิจารณาเนื้อหาว่าเป็นอย่างไรและ  
มีบุคคลใดเกี่ยวข้องบ้าง

2. เนื้อหา (Content) ประกอบด้วยเกณฑ์การ  
ประเมิน 5 ประเด็น คือ (1) ความถูกต้อง (Accuracy)  
เป็นการนำเสนอเนื้อหาสารสนเทศทางสุขภาพอย่างมี  
เหตุมีผลและถูกต้องตามหลักการทางวิทยาศาสตร์  
เนื้อหาที่ถูกต้องจะอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานและการ  
อ้างอิงหลักฐาน (2) ลำดับชั้นของหลักฐาน (Hierarchy of  
evidence) เป็นเนื้อหาที่สะท้อนหลักการของการแพทย์  
เชิงประจักษ์ (Evidence-based medicine) ผลการวิจัย  
และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การนำเสนอ  
หลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติการรักษาและหลักฐานทาง  
วิทยาศาสตร์ กรอบแนวคิดของการศึกษา ขอบเขตและ  
ข้อจำกัดของการศึกษา ผลการศึกษาจากแหล่งต่างๆ  
ที่สนับสนุนข้อค้นพบ ซึ่งผู้บริโภคมustพิจารณาถึง  
ความถูกต้องของผลการศึกษาทางการแพทย์ โดยเฉพาะ  
การศึกษาที่มีการควบคุมการสุ่มตัวอย่างในการทดลอง  
(3) การระบุแหล่งต้นฉบับ (Original source stated)  
เป็นการระบุแหล่งที่มาของสารสนเทศและรายละเอียด  
ที่แสดงความน่าเชื่อถือของต้นฉบับหรือความเชี่ยวชาญ  
ของผู้แต่ง สถานที่ทำงานหรือผู้ให้การสนับสนุนหรือ  
ความคิดเห็นของผู้แต่ง การระบุหน่วยงานเฉพาะสาขา  
วิชาที่มีการดำเนินงานมาเป็นเวลานาน โดยผู้ใช้จะต้อง  
พิจารณาด้วยว่าสารสนเทศปรากฏชื่อผู้แต่งหรือไม่  
(4) การแสดงขอบเขตเนื้อหาที่ชัดเจน (Disclaimer)  
เป็นการระบุข้อจำกัด จุดมุ่งหมาย ขอบเขต ผู้รับผิดชอบ

และความทันสมัยของสารสนเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงการ  
คัดลอกผลงานของบุคคลอื่นและประเด็นเกี่ยวกับลิขสิทธิ์  
และการแจ้งให้ผู้บริโภคทราบว่า เป็นสารสนเทศทาง  
สุขภาพทั่วไปหรือเป็นการให้คำแนะนำปรึกษาจากผู้ให้  
บริการสุขภาพ (5) เนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมถึง (Omissions  
noted) เป็นข้อมูลและผลการศึกษาเชิงลบเกี่ยวกับบุคคล  
ที่ไม่ควรนำมากล่าวถึง เนื้อหาในประเด็นต่างๆ ควร  
นำเสนออย่างสมดุลและครบถ้วน ควรมีการอ้างอิงแหล่ง  
ที่มาและปีพิมพ์ของสารสนเทศหรือข้อความต่างๆ ที่  
ประกาศบนเว็บ

3. การแสดงจุดมุ่งหมาย (Disclosure)  
ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 2 ประเด็น คือ (1)  
จุดมุ่งหมายของเว็บไซต์ (Purpose of the site) เป็นการ  
ระบุพันธกิจหรือจุดมุ่งหมายของเว็บไซต์ที่ชัดเจนเพื่อ  
เป็นประโยชน์ในการใช้สารสนเทศของผู้บริโภค เว็บไซต์  
จะต้องนำเสนอสารสนเทศที่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่  
ระบุไว้ (2) ข้อมูลเกี่ยวกับเว็บไซต์ (Profiling) เป็นการ  
ให้รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ การใช้และ  
การเผยแพร่สารสนเทศบนเว็บไซต์ ซึ่งเป็นการจัดเตรียม  
สารสนเทศของผู้พัฒนาเว็บไซต์ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับ  
ผู้สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ สารสนเทศอะไรบ้างที่  
จัดเก็บและใครเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ

4. การเชื่อมโยง (Links) ประกอบด้วยเกณฑ์  
การประเมิน 4 ประเด็น คือ (1) การคัดเลือก (Selection)  
เป็นการระบุเกณฑ์การเลือกจุดเชื่อมโยงของผู้สร้าง  
เว็บไซต์ การระบุผู้เกี่ยวข้องในการเลือก กลุ่มเป้าหมาย  
ของผู้ใช้เว็บและจุดเชื่อมโยงต่างๆ ซึ่งควรเป็นกลุ่ม  
เดียวกัน จำนวนเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไปถึง การปิดหรือ  
ย้ายที่อยู่เว็บ เว็บที่มีการอ้างอิงไว้ในแหล่งต่างๆ ที่ได้  
จากการสืบค้น จุดเชื่อมโยงที่ตรงกับความต้องการและ  
ให้ความรู้ใหม่แก่ผู้ใช้ (2) สถาปัตยกรรม (Architecture)  
เป็นการออกแบบตัวชี้ไปยังเว็บไซต์ที่ถูกเชื่อมโยง  
ความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างหน้าเว็บ โครงสร้าง  
เชิงตรรกะสำหรับผู้อ่าน ไอคอนที่เป็นภาพและตัวชี้  
ข้อความควรมีความเหมาะสมและคงที่ คำอธิบายสั้นๆ  
เกี่ยวกับเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงจะช่วยให้ผู้อ่านใช้เป็นข้อมูล



ในการตัดสินใจเลือกติดตามจุดเชื่อมโยงนั้นๆ และการให้รายละเอียดเกี่ยวกับจุดเชื่อมโยงทั้งหมดจะช่วยให้ผู้ใช้สามารถใช้งานได้สะดวกขึ้น (3) เนื้อหา (Content) เป็นการเชื่อมโยงไปสู่เว็บไซต์ที่น่าเสนอเนื้อหาที่มีคุณภาพสูงโดยมีเนื้อหาที่ถูกต้อง ทันสมัย น่าเชื่อถือ และตรงความต้องการ (4) การเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่น (Back linkages and descriptions) เป็นการเชื่อมโยงของเว็บหนึ่งไปยังอีกเว็บหนึ่ง ทำให้ทราบว่าเว็บใดที่ได้รับความนิยมในการเชื่อมโยงไปถึงมากที่สุด โดยจะต้องพิจารณาว่าเว็บที่ถูกเชื่อมโยงนั้นตรงความต้องการและน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

5. การออกแบบ (Design) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 3 ประเด็น คือ (1) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) เป็นการเข้าถึงได้ของเว็บไซต์โดยใช้เทคโนโลยีโปรแกรมค้นดู (Browser technology) ที่ทันสมัย การออกแบบทางเลือกหรือเมนูเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศโดยเฉพาะจากสื่อประสมที่สามารถเข้าถึงได้ (2) การจัดระบบเชิงตรรกะ (Logical organization) เป็นการออกแบบเชิงโครงสร้างของเว็บไซต์เพื่อความสะดวกในการใช้สารสนเทศของผู้บริโภค ซึ่งความเรียบง่ายในการออกแบบจะช่วยให้ใช้งานได้ง่ายโดยเฉพาะการย้อนกลับไปยังหน้าโฮมเพจหรือหน้าบนสุดของเว็บไซต์ได้โดยง่าย การคำนึงถึงระดับของผู้ใช้เว็บ ระดับของภาษา การกำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ การเชื่อมโยงรายการอ้างอิง ความเป็นเอกภาพของการใช้คำ และความสมดุลของการใช้รูปภาพ สี เสียงและภาพเคลื่อนไหว (3) โปรแกรมค้นหาภายใน (Internal search engine) เป็นโปรแกรมค้นหาสารสนเทศบนเว็บไซต์หนึ่งๆ ที่มีความสามารถในการค้นหาเนื้อหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีคำอธิบายขอบเขตและหน้าที่ของโปรแกรม ค้นหาว่าครอบคลุมอะไรและมีการทำงานอย่างไร และออกแบบให้มีส่วนต่อประสานผู้ใช้ (User interface) ที่ใช้งานง่าย มีลักษณะเป็นการใช้งานเต็มรูปแบบและการแสดงผลการค้นหาที่ชัดเจน โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้งานค้นหาข้อมูลที่นำเสนอไว้บนเว็บได้เพียงบางส่วนหรือทั้งหมด

6. ปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 3 ประเด็น คือ (1) กลไกเกี่ยวกับข้อมูลย้อนกลับ (Mechanism for feedback) เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ใช้กับเจ้าของเว็บไซต์ โดยผู้ใช้งานจะแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสารสนเทศหรือบทความที่อ่านและเจ้าของเว็บไซต์จะตอบข้อซักถามกลับไปยังผู้ใช้งานในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งวารสารวิชาการที่ให้บริการบนเว็บจะมีกลไกเกี่ยวกับข้อมูลย้อนกลับไว้ให้บริการแก่ผู้อ่านด้วย (2) ห้องสนทนา (Chat rooms) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในการพูดคุยกันเกี่ยวกับสารสนเทศที่ติดตามอ่านจากเว็บ โดยผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญของตนเองและสถานที่ทำงาน ในกรณีที่เป็นกระดานข่าว (Bulletin boards) ที่ใช้เพื่อการอภิปรายประเด็นเกี่ยวกับสุขภาพก็ควรมีการระบุชื่อของผู้ให้บริการสุขภาพที่จะตอบข้อซักถามต่างๆ ให้ผู้ใช้ทราบด้วย (3) บริการเชิงโต้ตอบ (Tailoring) เป็นการเตรียมบริการโต้ตอบที่อาจเป็นข้อมูลที่มีการปรับปรุงบนเว็บไซต์ โดยควรแจ้งให้ผู้ใช้ทราบถึงการปรับปรุงข้อมูลว่ามีการปรับปรุงอย่างไรและใครเป็นผู้ปรับปรุง

7. ข้อความเตือน (Caveats) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 1 ประเด็น คือ การแจ้งเตือน (Alerts) เป็นการแจ้งเตือนของเว็บไซต์ที่ส่งข้อความไปยังผู้ใช้บริการเพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพที่ผู้ใช้อาจมีความเข้าใจผิดและเป็นสารสนเทศที่อาจจะไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพข้างต้น เมื่อพิจารณาประเด็นที่ใช้ในการประเมินจากข้อค้นพบโดยเรียงลำดับความสำคัญของเกณฑ์การประเมินสารสนเทศทางสุขภาพจะพบว่า ประเด็นความทันสมัยและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศทางสุขภาพมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ความถูกต้องและการแสดงขอบเขตที่ชัดเจนเป็นลำดับที่สอง ลำดับที่สามคือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและเนื้อหาที่น่าเสนอลำดับที่สี่คือกลุ่มผู้อ่าน ระดับภาษาที่ใช้ จุดเชื่อมโยงตรงความต้องการ และประโยชน์ที่ได้รับ ส่วนลำดับที่ห้า

คือการอธิบายนิยามศัพท์เฉพาะ การออกแบบ ปฏิสัมพันธ์ การระบุแหล่งต้นฉบับ ลำดับชั้นของหลักฐาน และกระบวนการกลั่นกรองต้นฉบับ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยตามกรอบแนวคิดของ Ambre, et al (1997) จะพบว่า ประเด็นที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรกคือความน่าเชื่อถือ ได้แก่ แหล่งที่ให้สารสนเทศ ความทันสมัย ตรงความต้องการ และประโยชน์ที่ได้รับ ลำดับที่สองคือเนื้อหา ได้แก่ ความถูกต้อง การแสดงขอบเขตที่ชัดเจน และเนื้อหาที่น่าสนใจ ลำดับที่สามคือการแสดงจุดมุ่งหมาย และการเชื่อมโยง ได้แก่ จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและ จุดเชื่อมโยง และลำดับที่สี่คือการออกแบบ การอธิบาย นิยามศัพท์เฉพาะ และปฏิสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเกณฑ์ที่นักศึกษา ใช้ในการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพซึ่งนับเป็น เกณฑ์ที่สำคัญที่สุดคือความน่าเชื่อถือของแหล่ง สารสนเทศทางสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับ แหล่งที่ให้สารสนเทศที่ปรากฏชื่อบุคคลหรือหน่วยงาน ทางสุขภาพ ความทันสมัยของสารสนเทศ สารสนเทศที่ ตรงความต้องการและประโยชน์ของสารสนเทศที่ได้รับ สำหรับเกณฑ์การประเมินในด้านเนื้อหาก็เป็นสิ่งที่ นักศึกษาให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องของสารสนเทศและ การแสดงขอบเขตเนื้อหาที่ชัดเจนของสารสนเทศทาง สุขภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของสารสนเทศทาง สุขภาพมีความแตกต่างจากสารสนเทศทั่วไป เนื่องจาก เป็นสารสนเทศที่มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยอย่าง ต่อเนื่องและเป็นสารสนเทศที่มีความสำคัญในการ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตและการ ดำรงอยู่ของบุคคล ดังนั้น การพิจารณาสารสนเทศทาง สุขภาพจึงมุ่งให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและ เนื้อหาของสารสนเทศเป็นประการสำคัญ

## บทสรุป

ความรู้ความเข้าใจและการมีทักษะเกี่ยวกับการ สืบค้นและการประเมินแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ บนเว็บเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับคนทุกเพศทุกวัย เนื่องจากการมีสุขภาพที่ดีเกิดจากการดูแลและเอาใจใส่ ตนเองอย่างสม่ำเสมอ การคัดสรรแหล่งสารสนเทศทาง สุขภาพที่เกิดขึ้นในต่างประเทศนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งที่ ช่วยในการส่งเสริมให้เกิดการใช้แหล่งสารสนเทศทาง สุขภาพมากยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยหลายเรื่อง ที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศทางสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาซึ่งเป็นวัยที่มีการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจึงทำให้ ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ พัฒนาเว็บไซต์ของโรงพยาบาล ห้องสมุดโรงพยาบาล และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ให้บริการและเผยแพร่ สารสนเทศทางสุขภาพ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับ สารสนเทศทางสุขภาพที่มีความน่าเชื่อถือและมีเนื้อหา ตรงกับความต้องการในการดูแลสุขภาพของตนเอง และยังใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการติดตามข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสุขภาพที่ตนเองมีความสนใจ หรือเป็นปัญหาสุขภาพที่กำลังเผชิญอยู่ได้เป็นอย่างดี

## เอกสารอ้างอิง

- Ambre, J., et al. (1997). **Criteria for assessing the quality of health information on the Internet.** Retrieved 11 December 2010, from [www.mlanet.org/tech\\_is/meb/criteria.pdf](http://www.mlanet.org/tech_is/meb/criteria.pdf)
- Banas, J. (2008). A tailored approach to identifying and addressing college students' online health information literacy. **American Journal of Health Education**, 39(4), 228-236.

- Buhi, E.R., et al. (2009). An observational study of how young people search for online sexual health information. **Journal of American College Health**, 58(2), 101-111.
- Cullen, R. (2005). Empowering patients through health information literacy training. **Health Education**, 54(4), 231-244.
- Escoffery, C., et al. (2005). Internet use for health information among college students. **Journal of American College Health**, 53(4), 183-188.
- Fulda, P.O., & Kwasik, H. (2004). Consumer health information provided by library and hospital web sites in the south central region. **Journal of the Medical Library Association**, 92(3), 372-375.
- Ivanitskaya, L., O'Boyle, I., & Casey, A.M. (2006). Health information literacy and competencies of information age students: Results from the interactive online research readiness self-assessment (RRSA). **Journal of Medical Internet Research**, 8(2), e6. Retrieved 6 September 2011, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1550696/?tool=pubmed>
- Medical Library Association. (2010). **For health consumers: "Top ten" most useful websites**. Retrieved 5 December 2011, from <http://www.mlanet.org/resources/medspeak/topten.html>
- Zionts, N.D., et al. (2010). Promoting consumer health literacy: Creation of a health information librarian fellowship. **Reference & User Services Quarterly**, 49(4), 350-359.